

Školska knjižnica i obrazovanje odraslih u COVID-19 (ne)vremenu

Anita Pešut, prof. i dipl. knjižničarka

Strojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja

anipesut@gmail.com

Širenje virusa COVID-19 sredinom ožujka 2020. godine razlog je prvog zatvaranja škola i prelazak u *online* radno okruženje¹. U Strojarskoj školi za industrijska i obrtnička zanimanja u Rijeci zatvaranje je potaknulo niz pitanja i zabrinutosti kod svih uključenih u rad škole. Škola dijeli zgradu i veći dio radnih prostorija s Prometnom školom i Strojarsko-brodograđevnom školom za industrijska i obrtnička zanimanja, a veći se dio fonda nastavnih sati odnosi na praktičnu nastavu i vježbe koje čine temelje obrazovanja naših učenika. Ravnatelj je organizirao otvaranje virtualnih učionica i edukaciju nastavnoga osoblja za korištenje platforme Teams na koju se rad s učenicima uspješno prebacio u vrlo kratkom roku. Promjene su zahvatile i redovitu nastavu i nastavu u obrazovanju odraslih koju nije bilo moguće održavati kako se to do tada činilo u suprotnoj smjeni. Zaustavljeno je i izvođenje vježbi, pa više nije bilo moguće ni održavati konzultacije. Tadašnji voditelj obrazovanja prema naputcima ASOO-a² obavijestio je polaznike o promjenama i odvijanju nastave *online*.

Knjižnica u Strojarskoj školi uvijek je bila više od prostora u kojem se odvija isključivo pristup izvorima informacija i posudba građe. Početkom prvog *lockdowna* matična

-
- 1 Vlada RH. Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu, <https://vlada.gov.hr/sjednice/212-telefonska-sjednica-vlade-republike-hrvatske/28985> (pristupljeno 6. 1. 2021.)
 - 2 Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Važne upute za provedbu virtualne nastave u srednjim strukovnim školama – <https://www.asoo.hr/2020/04/01/vazne-informacije-za-strukovne-skole-nastavnike-i-ucenike-te-ustanove-za-obrazovanje-odraslih/> (pristupljeno 6. 1. 2021.)

služba je prosljedila smjernice³ za organiziranje rada (školskih) knjižnica. Knjižničarka je otvorila virtualnu knjižnicu na platformi Teams⁴, kako bi rad knjižnice pratio nastavu, i na Google Sites⁵ kako bi knjižnica i dalje bila otvorena za što širu javnost (učenici, profesori, roditelji, polaznici obrazovanja odraslih i svi zainteresirani, jer je to ujedno bilo i vrijeme pripreme upisa u novu školsku godinu). Godinama je knjižnica prisutna na Facebooku⁶, sve informacije redovito objavljujemo i na školskim mrežnim stranicama⁷, a od školske godine 2019./2020. i na Instagram profilu⁸. Sve navedene stranice u virtualnom svijetu koje se tiču školske knjižnice administrira školska knjižničarka. Osim virtualne dostupnosti knjižnice, fizička knjižnica bila je otvorena uz strogo ograničen pristup u vrijeme *lockdowna* jer su se tada u njoj printali na 3D printerima viziri za zdravstveno osoblje⁹, a aktivnost je vodila knjižničarka.

Krajem kolovoza 2020. voditelj obrazovanja odraslih otišao je u mirovinu, a školska knjižničarka preuzela je vođenje obrazovanja odraslih kao prekovremeni rad, što je bila velika promjena u vođenju obrazovanja odraslih, jer su do tada voditelji obrazovanja odraslih bili profesori struke. U trenutku preuzimanja zaduženja voditelja došlo je i do reorganizacije načina vođenja obrazovanja odraslih. Naime, dosjei polaznika, matične i razredne knjige dogovorno su ostali u pohrani u uredu koji je preuzeo voditelj praktične nastave, a knjižničarka je u knjižnici organizirala pohranu obrazaca, pečata, evidencija i prijavnica i digitalnu pohranu dokumentacije polaznika, što do tada nije bila praksa. Uz poduzete epidemiološke mjere, od 1. rujna 2020. knjižnica postaje i mjesto gdje se odvijaju konzultacije s voditeljicom obrazovanja odraslih i administracija svih poslova vezanih uz organizaciju i rad obrazovanja odraslih. Prema preporukama HZZJZ-a, osnivača i MZO-a ravnatelj je osnovao tim koji je izradio *Protokol i smjernice postupanja u*

- 3 Napatuk za rad hrvatskih knjižnica, s posebnim osvrtom na narodne i školske knjižnice za vrijeme pandemije bolesti COVID-19. <http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/04/NSK-napatuk-za-rad-svih-vrsta-knji%C5%BEnica.pdf> (pristupljeno 6. 1. 2021.)
- 4 Virtualna knjižnica na Teams platformi se nalazi na kanalu: <https://teams.microsoft.com/?lm=deeplink&lmsrc=homePageWeb&cmpid=WebSignIn#/school/conversations/Virtualna%20knji%C5%BEnica%20Strojarske%20%C5%A1kole?threadId=19:4b40c2605e864c8cb8cd17368f12adcd@thread.tacv2&ctx=channel>
- 5 Virtualna knjižnica Strojarske škole u Rijeci nalazi se na: <https://sites.google.com/view/e-libstrojari/virtualna-knji%C5%BEnica>
- 6 Facebook profil Knjižnica strojarske škole s korisničkim imenom @strojarska nalazi se na: <https://web.facebook.com/strojarska>
- 7 Mrežne stranice Strojarske škole za industrijska i obrtnička zanimanja dostupne su na: <http://www.ss-strojarskazaiiozanimanja-ri.skole.hr/>
- 8 Strojarska škola za industrijska i obrtnička zanimanja koristi Instagram profil @strojarska dostupan na: <https://www.instagram.com/strojarska/?hl=hr>
- 9 Fiuman.hr. Strojarska škola u Rijeci izrađuje zaštitne vizire za zdravstvene ustanove, <https://www.fiuman.hr/strojarska-skola-u-rijeci-izraduje-zastitne-vizire-za-zdravstvene-ustanove/> (pristupljeno 6. 1. 2021.)

uvjetima povezanima s COVID-19¹⁰ koje primjenjujemo u provođenju redovite nastave i u obrazovanju odraslih. *Pravilnikom o radu školske knjižnice*¹¹ definirano je kako polaznici obrazovanja odraslih mogu koristiti knjižnične usluge.

U školskoj godini 2020./2021. u obrazovanju odraslih provode se programi u području **strojarstva, brodogradnje i metalurgije, a polaznici su ove godine upisani** u programe za stjecanje srednje stručne spreme; u četverogodišnjem strukovnom programu strojarско-tehnološki tehničar/ka, za stjecanje srednje stručne spreme (kvalifikacija i prekvalifikacija) u trogodišnjem strukovnom programu automehaničar/ka, u programu usavršavanja za zanimanje vodo- i plinoinstalater/ka – specijalist/ica i u programu osposobljavanja za poslove operatera/operaterke CNC tokarilicom i CNC glodalicom. Važno je napomenuti da je 90 % polaznika obrazovanja odraslih u Strojarskoj školi za industrijska i obrtnička zanimanja zaposleno te da izvršavanje obrazovnih obaveza prilagođavaju svojim poslovnim i obiteljskim obavezama. Dio polaznika dolazi iz različitih mjesta i gradova u Primorsko-goranskoj županiji, što znači da putuju u Rijeku na konzultacije i ispite. Polaznici obrazovanja odraslih koristili su usluge školske knjižnice prethodnih godina povremeno. Od rujna polaznici se redovito javljaju školskoj knjižničarki *e-mailom*, osim vezano uz administrativne poslove, i za pomoć oko nabave literature za pripremu ispita, pretraživanja izvora, snalaženja na školskim mrežnim stranicama, pripreme i dostave radnih materijala.

Iako je to određeno člankom 3 *Pravilnika o radu školske knjižnice*, povećanjem korisničkih potreba u segmentu obrazovanja odraslih, do izražaja je došla potreba za provođenjem programa informacijske pismenosti koji bi bio prilagođen polaznicima obrazovanja odraslih. Naši polaznici su osobe različitih iskustava u korištenju računala i komunikacijske opreme uglavnom u granicama svakodnevne razmjene informacija vezane uz poslove koje obavljaju. Njihovo prethodno obrazovanje stečeno je u trogodišnjim strukovnim školama. Dio polaznika je imao predmet Računalstvo ili Informatika samo jednu školsku godinu, a dio polaznika te i slične predmete nije prethodno slušao. Razvijanje informatičkih i informacijskih vještina je u prvom redu nužno zbog zanimanja u kojima se (do)školuju; primjerice, automehaničar/ka koristi u dijelu svoga posla dijagnostičko sučelje i mora poznavati barem osnove rada računala kako bi uspješno koristio/la dijagnostički softver; operater/ka CNC tokarilicom i CNC glodalicom crta i konstruira pomoću računala i mora poznavati i više od osnova rada računala i softvera za crtanje i konstruiranje. Zahtjevi tržišta rada nemilosrdni su, a u situaciji gdje je ponuda radnih mjesta sužena izboriti se mogu samo oni koji će svome poslodavcu unaprijediti poslovne procese. Zbog toga stalno treba pratiti i razvijati one vještine koje će osobu učiniti zani-

10 [http://ss-strojarskazaiiozanimanja-ri.skole.hr/upload/ss-strojarskazaiiozanimanja-ri/images/newsimg/830/File/Protokol_postupanja_COVID_19_\(\).pdf](http://ss-strojarskazaiiozanimanja-ri.skole.hr/upload/ss-strojarskazaiiozanimanja-ri/images/newsimg/830/File/Protokol_postupanja_COVID_19_().pdf) (pristupljeno 6. 1. 2021.)

11 *Pravilnik o radu školske knjižnice*, <http://www.ss-strojarskazaiiozanimanja-ri.skole.hr/skola/knjiznica/> (pristupljeno 6.1.2021.)

mljivom i korisnom potencijalnom poslodavcu. Osim toga, polaznici su dužni izraditi (i obraniti) završni rad na računalu prema jasno definiranim pravilima o izradi završnoga rada¹² kako bi mogli dobiti završnu svjedodžbu. Školska knjižnica je, stoga, najbolje mjesto za kretanje pri ovladavanju osnovnim znanjima o pretraživanju i vrednovanju izvora dostupnih na internetu te autorskim pravima.

Druga, veća i važnija promjena do koje je došlo u provođenju obrazovanja odraslih i uloge školske knjižnice na tom putu je pojava knjižnice kao mjesta socijalne interakcije. Dakako, nije riječ o tome da knjižnica to prethodno nije bila. Knjižnica na adresi J. Vlahovića 10 uvijek je rado bila mjesto različitih susreta, no sada je postala jedno od rijetkih mjesta u zgradi gdje je to moguće zbog ograničenja boravka u školskim prostorijama, uz naravno već spomenute epidemiološke mjere. Raspoložemo s otprilike 120 kvadrata prostora i uspjeli smo u potpunosti organizirati svakodnevni rad¹³. Polaznici su počeli u knjižnicu dolaziti prvo zbog potrebe izvršavanja nastavnih obaveza i održavanja ispita iz pojedinih predmeta u čitaonici knjižnice, a razgovori su s vremenom prerasli i u razmjenu informacija te slušanje drugih iskustava. Otvaranje tema koje nisu bile povezane s virusom omogućilo je sudionicima odmak od negativnosti kojima nas mediji svakodnevno izlažu i ljudski kontakt u obliku ćaskanja koji povoljno djeluje na psihu. Psihološki savjeti¹⁴ u ovim neobičnim vremenima naglašavaju upravo socijalizaciju kao jedan vrlo bitan aspekt očuvanja mentalnog zdravlja koji je jednako važno čuvati kao i fizičko zdravlje. Važnost školske knjižnice kao **prostora socijalne interakcije** ponovno je naglašena kada je malo što vrjednije među ljudima od održavanja kontakta.

U ovom trenutku je prisutna neizvjesnost vezana za otvaranje škola i održavanje nastave u realnom okruženju, a time i mogućnosti provođenja svih planiranih aktivnosti u školskoj knjižnici. Knjižnica trenutačno radi u jutarnjoj smjeni u vremenu od 8:00 do 14:00 h svaki radni dan, a dolazak je polaznika obrazovanja odraslih u knjižnicu moguć uz prethodnu najavu, obavezno nošenje maske na licu i dezinfekciju ruku u svrhu posudbe stručne literature, prijave ispita, predaje završnoga rada i upisa ocjene u indeks. Teško je izvesti potpuni zaključak o smjeru kretanja rada knjižnica i koje će se zadaće pred školske knjižnice još postaviti u mjesecima koji slijede, osim da će biti potrebna fleksibilnost i mnogo ljudskosti.

12 Naputak za izradbu i obranu završnoga rada, <http://ss-strojarskazaiiozanimanja-ri.skole.hr/dokumenti> (pristupljeno 6. 1. 2021.)

13 Pri tome smo se držali i Smjernica za rad školskih knjižnica u uvjetima bolesti COVID-19, http://maticna.nsk.hr/wp-content/uploads/2020/09/Smjernice-za-rad-s%CC%8Cškolskih-knjiz%CC%8Cnica-u-uvjetima-bolesti-COVID-19_04092020.pdf

14 Scott, E. 5 self-care practices for every area of your life, <https://www.verywellmind.com/self-care-strategies-overall-stress-reduction-3144729> (pristupljeno 6. 1. 2021.)